

محسن قاسمی

انجمن دانشگاهی، صنفی یا حرفه‌ای؟ مسئله این است!

مأموریت‌ها و اقدامات انجام شده توسط انجمن در چهار دهه‌ی گذشته، و سرانجام، مرور مفاد مختلف اساسنامه‌ی انجمن استدلال می‌شود که انجمن حسابداران خبره‌ی ایران از آغاز بنیان‌گذاری تا کنون همواره در هیئت و چارچوب یک انجمن حرفه‌ای (نه دانشگاهی و نه صنفی) فعالیت کرده است.

حرفه‌ی نوپای حسابداری ایران: جولاتگاه اتباع بریتانیا، هند، و پاکستان

زنده‌یاد حسن سجادی‌نژاد در مقاله‌ی «حرفه‌ی حسابداری در ایران» (نشریه‌ی انجمن حسابداران خبره‌ی ایران، شماره‌ی ۲، آذر و دی ۱۳۵۵، صص ۲-۹) می‌گوید: «تا سی سال پیش، حسابداری جدید در ایران بیش‌تر در مؤسسات خارجی که در ایران کار می‌کردند، از قبیل شرکت سابق نفت [پیش از ملی شدن صنعت نفت]، بانک شاهی و سایر بانک‌ها و مؤسسات خارجی رواج داشت. بعداً، در بانک ملی [ایران] و دیگر بانک‌های ایرانی گسترش پیدا کرد. در آن زمان مؤسساتی که بتوانند حسابداری را به عنوان یک رشته‌ی تخصصی، با اصول علمی جدید تعلیم دهند وجود نداشت، و فقط در آموزشگاه فنی آبادان، کالج آمریکایی و بعضی از مدارس اختصاصی، مانند مدرسه‌ی تجارت و دبیرستان فنی مالی و آموزشگاه بانک ملی ایران، اصول دفترداری تدریس می‌شد. ولی به استثناء محصلین آموزشگاه‌های آبادان و بانک ملی ایران که غالباً در ادارات حسابداری همان مؤسسات کار می‌کردند، سایر دانشجویان کم‌تر فرصت می‌یافتند که دروس دفترداری را در عمل در مؤسسات به کار بندند. به این ترتیب، در اغلب مؤسساتی که نام برده شد، فن دفترداری و پاره‌ای از اصول حسابداری را در عمل به کارمندان می‌آموختند...

انجمن حسابداران خبره‌ی ایران از زمان تأسیس (دوم اسفند ۱۳۵۱) تا اوایل دهه‌ی ۱۳۸۰، قریب به سه دهه، تنها انجمن تخصصی حسابداران و حسابداری در ایران بود. از این‌رو، در غیاب انجمن‌های حرفه‌ای، دانشگاهی، و صنفی که عمدتاً در یک دهه‌ی اخیر راه‌اندازی شده‌اند، اساساً نیازی به تعیین دقیق حد و مرزهای آن در چارچوب یکی از سه قالب اصلی «حرفه‌ای»، «دانشگاهی»، یا «صنفی» احساس نمی‌شد. به همین دلیل، طی سه دهه‌ی نخست فعالیت انجمن علی‌الظاهر هر کسی از ظنّ خود یار انجمن شده است؛ و گروهی آن را دانشگاهی، گروهی آن را صنفی، و گروهی آن را حرفه‌ای پنداشته‌اند. با این پیش‌زمینه، پرسش اساسی که نوشته‌ی پیش رو در صدد استدلال پاسخ‌گویی آن است، این پرسش معرفت‌شناختی است که: ماهیت واقعی انجمن حسابداران خبره‌ی ایران چیست؟ (دانشگاهی؟ صنفی؟ یا حرفه‌ای؟)

البته شاید از دید گروهی از خوانندگان پرداختن به این پرسش اساساً بدیهی و بیهوده به نظر رسد. ولی برخورد با نوشته‌هایی که در یک سال اخیر به قلم بعضی از بزرگان انجمن به رشته‌ی تحریر در آمدند و هر یک از این گران‌مایگان ماهیتی متفاوت برای انجمن قائل بودند ضرورت پرداختن به این موضوع را حداقل بر نگارنده مسلّم کرد.

در این نوشته، ابتدا مروری گذار به تاریخ ورود حرفه و دانش حسابداری به ایران و تلاش‌های انجام شده برای انجمن‌گردانی در زمینه‌ی تخصصی حسابداری در نیم قرن گذشته خواهد شد. سپس، ویژگی‌های اصلی انجمن‌های حرفه‌ای، دانشگاهی، و صنفی حسابداری فهرست خواهد شد و نمونه‌های هر یک از این انواع انجمن‌ها در گستره‌ی جهانی و در ایران ذکر خواهند شد. و در پایان، با تمرکز بر پیشینه‌ی راه‌اندازی انجمن حسابداران خبره‌ی ایران، ویژگی‌های مشترک بنیان‌گذاران آن،

نخستین شورای عالی
انجمن حسابداران خبره ایران
دهه ۱۳۵۰، تهران

پس از تکمیل تحصیلات دانشگاهی حسابداری و توفیق عضویت وابسته در انجمن حسابداران خبره انگلستان به ایران بازمی گردند و در رهبری دانش و حرفه‌ی حسابداری ایران نقش آفرینی می‌کنند. از جمله شناخته‌شده‌ترین این افراد می‌توان به حسن سجادی‌نژاد، اسمعیل عرفانی، محمدمهدی سمیعی، و ابوالقاسم خردجو اشاره کرد، که هر یک از آنان در طول زندگی پرثمرشان مشارکتی انکارناپذیر در توسعه‌ی دانش و حرفه‌ی نوین حسابداری در ایران ایفا کردند. حسن سجادی‌نژاد و اسمعیل عرفانی که پس از پیروزی نهضت ملی شدن صنعت نفت به فرمان زنده‌یاد دکتر محمد مصدق امور حسابداری و مالی شرکت ملی نفت ایران را در غیاب مستشاران انگلیسی و هندی و پاکستانی بر عهده می‌گیرند. هفت سال پس از آن نیز در سال ۱۳۳۶ آموزشگاه عالی حسابداری را به منظور آموزش سازمان‌یافته و دانشگاهی حسابداران مورد نیاز صنعت نفت ایران بنیان‌گذاری می‌کنند. آموزشگاهی که ابتدا در سال ۱۳۵۰ به مدرسه‌ی عالی حسابداری و علوم مالی و سرانجام در سال ۱۳۵۳ به دانشکده‌ی حسابداری و علوم مالی شرکت ملی نفت ایران تغییر نام داد و در واقع نخستین مؤسسه‌ی آموزش عالی حسابداری ایران به شمار می‌رود. از طرفی، حسن سجادی‌نژاد و محمدمهدی سمیعی از موثرترین بنیان‌گذاران انجمن حسابداران خبره‌ی ایران و عضو دو دوره‌ی نخست شورای عالی انجمن بودند. در تمام دوران پیش از انقلاب اسلامی نیز ریاست انجمن بر عهده‌ی محمدمهدی سمیعی بود. در همان دوران نیز، ابوالقاسم خردجو از جمله‌ی مؤثرترین بنیان‌گذاران کانون حسابداران رسمی ایران بود و ریاست کانون را در آن سال‌ها بر عهده داشت.

در اکثر مؤسسات خارجی که در ایران کار می‌کردند، اکثر پست‌های مهم حسابداری در دست کارمندان خارجی بود، و به کارمندان ایرانی کم‌تر فرصت احراز مشاغل حساس در این رشته داده می‌شد. من باب مثال، در شرکت سابق نفت کلیه‌ی پست‌های مهم حسابداری، به ترتیب اهمیت، در دست کارمندان انگلیسی، هندی و پاکستانی بود و حساب‌های شرکت سابق حتی برای کارمندان و رؤسای عالی‌رتبه‌ی فنی ایرانی نیز، به اصطلاح، یک کتاب بسته بود...»

نخستین نسل دانش‌آموختگان حسابداری ایران: این هفت نفر مسافر لندن!

در شرایط حاکم بر حرفه‌ی نوپای حسابداری ایران که مشاغل کلیدی حسابداری بنگاه‌های اقتصادی و نهادهای مالی نوپای کشور جملگی جولانگاه اتباع بریتانیا، هند، و پاکستان بودند، و سجادی‌نژاد این وضعیت را به نیکی در سطور بالا پیش‌چشمان خواننده به تصویر می‌کشد؛ سرانجام، در آذر ۱۳۱۵ (۱۹۳۶)، با هدف تربیت نخستین نسل حسابداران دانشگاهی و حرفه‌ای ایران، یک گروه ۱۲ نفری از بین متقاضیانی که از راه آزمون گزینش می‌شوند با بورس‌یه‌ی بانک ملی ایران برای تحصیل نظری و حرفه‌ای حسابداری عازم مهد حسابداری آن دوران، انگلستان، می‌شوند. از این گروه دانشجویان، پنج تن پیش از آغاز جنگ جهانی دوم (۱۳۱۸ تا ۱۳۲۴) و حین آن، یا بدون آن که تحصیلات خود را تکمیل کنند به ایران بازمی‌گردند، یا پس از تکمیل تحصیلاتشان در حسابداری یا رشته‌های دیگر در اروپا اقامت می‌گزینند. ولی، هفت تن باقی‌مانده

شش سال، رهبری انجمن حسابداران خبره‌ی ایران را در سال‌های آغازین بنیان‌گذاری آن بر عهده داشت و حسن سجادی‌نژاد نیز در جایگاه عضو مؤثر شورای عالی و رئیس کمیته‌ی آموزش و امتحانات انجمن مقدمات برگزاری آزمون عضویت در انجمن را فراهم می‌کرد؛ آزمون‌ها که هر چند آگهی فراخوان آن برای برگزاری در اواخر بهمن ۱۳۵۵ در روزنامه‌های کیهان و آیندگان و شماره‌ی نخست نشریه‌ی انجمن (مهر و آبان ۱۳۵۵) منتشر شد ولی هیچ‌گاه برگزار نشد.

انجمن حسابداران خبره‌ی ایران: نخستین تجربه‌ی موفق و پاینده‌ی انجمن‌گردانی در حسابداری ایران

آن چنان که از شواهد مشخص است، عمر انجمن دانشجویی دانشجویان ایرانی حسابداری مقیم لندن با پایان تحصیلات‌شان در همان شهر به سر رسید. آن هفت تن نیز پس از مراجعه به ایران هر کدام در سازمانی مشغول به کار شدند؛ و با توجه به عدم وجود حرفه‌ی منسجم حسابداری در ایران آن روزها، ایده‌ی راه‌اندازی انجمن حسابداران حرفه‌ای را نزدیک به سه دهه به فراموشی سپردند.

البته در آن سه دهه (از ۱۳۲۳ تا ۱۳۵۱) اندیشه‌ی راه‌اندازی انجمن حسابداران حرفه‌ای چند بار به طور جدی مطرح شد. ولی، به جز یک مورد، آن چند تلاش انگشت‌شمار نتیجه‌ای جز ناکامی نداشت. آن یک مورد استثنا نیز راه‌اندازی «کانون حسابداران رسمی ایران» در سال‌های پایانی دهه‌ی ۱۳۴۰ بود که آن هم چندان ماهیت یک انجمن حرفه‌ای مستقل نداشت. چرا که کانون عمدتاً به شکل یک سازمان دولتی زیرمجموعه‌ی وزارت دارایی وقت و به عنوان نهادی ناظر بر فعالیت گروه کوچک حسابداران رسمی آن زمان عمل می‌کرد.

تا این که سرانجام در ساعت ۱۹:۳۰ روز چهارشنبه ۲ اسفند ۱۳۵۱ در محل مرکز آموزش سازمان مدیریت صنعتی، به همت دو تن از آن هفت دانشجو (محمد مهدی سمیعی و حسن سجادی‌نژاد) و ۳۲ تن از یاران‌شان، نخستین تجربه‌ی موفق راه‌اندازی یک انجمن حسابداران حرفه‌ای در ایران کلید خورد و مجمع عمومی اعضای مؤسس انجمن حسابداران خبره‌ی ایران به عنوان پاینده‌ترین نهاد حرفه‌ای حسابداری ایران تشکیل جلسه داد. اعضای مؤسس انجمن عمدتاً یا دانش‌آموخته‌ی حسابداری از انگلستان و عضو انجمن حسابداران خبره‌ی انگلستان بودند یا از دانشکده‌ی حسابداری و علوم مالی شرکت ملی نفت ایران یا مؤسسه‌ی عالی حسابداری دانش‌آموخته شده بودند. اکثر آنان نیز در حرفه‌ی حسابرسی مشغول به انجام کار حرفه‌ای بودند. در واقع، اعضای مؤسس انجمن همگی از حسابداران حرفه‌ای (نه دانشجویی) و با دغدغه‌ی حرفه‌ای (نه صنفی) بودند.

انجمن دانشجویی دانشجویان مقیم لندن: نخستین انجمن حسابداری/حسابداران ایران

به گواه دست‌نوشته‌های ارزشمند باقی‌مانده از دوران دانشجویی آن ۱۲ نفر - که توسط محمد مهدی سمیعی به بهرام فتحعلی و توسط این گران‌مایه در روز برگزاری جشن چهل سالگی انجمن به نگارنده سپرده شده است و همچون گنجینه‌ای بی‌بدیل در دبیرخانه‌ی انجمن حسابداران خبره‌ی ایران نگهداری می‌شود و به زودی در مطلبی اختصاصی به جزئیات آن‌ها خواهم پرداخت - اندیشه‌ی راه‌اندازی انجمن تخصصی برای حسابداران و حسابداری ایران برای نخستین بار توسط همین گروه دانشجویان مسافر لندن مطرح شد و این اندیشه در همان سال‌های دوران دانشجویی‌شان (۱۳۱۵ تا ۱۳۲۳) که جهان در آتش جنگ جهانی دوم می‌سوخت در لندن جامه‌ی عمل پوشید. انجمنی که این دانشجویان در آن سال‌ها به طور غیررسمی راه‌اندازی کرده بودند با این که همچون یک انجمن حسابداران حرفه‌ای «انجمن حسابداران ایران» نام داشت؛ ولی ماهیتاً در هیئت یک انجمن علمی - دانشجویی بود. اعضای آن انجمن را نیز تنی چند (نه همه) از همان دانشجویان تشکیل می‌دادند. جالب این که اعضای آن انجمن حتی حق عضویت سالانه می‌پرداختند و برای انجمن صورت‌های مالی تنظیم و مصوب می‌کردند. از آن جالب‌تر این که محمد مهدی سمیعی سمت دبیر انجمن و حسن سجادی‌نژاد سمت خزانه‌دار انجمن را بر عهده داشتند. دو زنده‌یاد گران‌مایه‌ای که سی سال پس از آن دوران نیز از جمله موثرترین بنیان‌گذاران انجمن حسابداران خبره‌ی ایران و عضو دو دوره‌ی نخست شورای عالی انجمن بودند. محمد مهدی سمیعی همان دانشجوی جوان سی سال پیش که در لندن مسئولیت دبیری آن انجمن دانشجویی را با جدیت تمام ایفا می‌کرد؛ سی سال پس از آن دوران نیز، قریب به

ویژگی‌های اصلی انجمن‌های تخصصی: حرفه‌ای، دانشگاهی، صنفی

انجمن‌های حرفه‌ای: همان‌گونه که نام همه‌ی انجمن‌های حرفه‌ای از عنوان افراد حرفه‌ای عضوشان برگرفته می‌شود (حسابداران خبره، حسابداران رسمی، حسابداران عمومی، حسابداران مدیریت، مدیران مالی، حساب‌برسان داخلی، ...)، مأموریت اصلی این انجمن‌ها ارتقای جایگاه افراد حرفه‌ای عضوشان نزد ذی‌نفعان است. برای تحقق این مأموریت نیز ساز و کارهای مشخصی وجود دارد که عمدتاً عبارتند از: (۱) تأکید بر ارائه‌ی خدمات حرفه‌ای به جامعه، (۲) رعایت اخلاق حرفه‌ای، (۳) گواهی کردن (to certify) صلاحیت حرفه‌ای اعضا، (۴) نظارت بر تداوم صلاحیت حرفه‌ای اعضا (کنترل کیفیت خدمات اعضا)، (۵) آموزش حرفه‌ای مستمر (CPE)، (۶) اقدامات انضباطی، و (۷) انتشارات حرفه‌ای.

نمونه‌های شناخته‌شده‌ی انجمن‌های حسابداران حرفه‌ای در گستره‌ی بین‌المللی عبارتند از: انجمن حسابداران عمومی گواهی‌شده‌ی آمریکا (AICPA)، انجمن حسابداران خبره‌ی انگلستان و ولز (ICAEW)، انجمن حسابداران گواهی‌شده‌ی خبره‌ی (ACCA)، انجمن حسابداران مدیریت خبره (CIMA)، انجمن حسابداران مدیریت (IMA)، و انجمن حساب‌برسان داخلی (IIA).

انجمن‌های حسابداران حرفه‌ای فعال در ایران نیز عبارتند از: انجمن حسابداران خبره‌ی ایران، جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران، انجمن مدیران مالی ایران، و انجمن حساب‌برسان داخلی ایران. یک ویژگی مشترک انجمن‌های حرفه‌ای فعال در ایران نیز این است که همگی پروانه‌ی فعالیت‌شان را از وزارت کشور دریافت می‌کنند و تحت نظارت قانون فعالیت احزاب و تشکل‌ها فعالیت می‌کنند؛ به جز جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران که به موجب قانون استفاده از خدمات تخصصی و حرفه‌ای حسابداران ذی‌صلاح به عنوان حسابدار رسمی (مصوب ۲۱ دی ۱۳۷۲ و اصلاحیه مورخ ۱۷ بهمن ۱۳۷۲، مجلس شورای اسلامی) بنیان‌گذاری شده است و تحت نظارت وزارت امور اقتصادی و دارایی فعالیت می‌کند. انجمن‌های دانشگاهی: همان‌گونه که نام همه‌ی انجمن‌های دانشگاهی (آکادمیک/علمی) از عنوان دانشی که آن را نمایندگی می‌کنند برگرفته می‌شود (حسابداری، مدیریت، فیزیک، شیمی، ...)، مأموریت اصلی این انجمن‌ها نیز تلاش برای توسعه و پیشرفت آن دانش است. برای تحقق این مأموریت نیز ساز و کارهای مشخصی وجود دارد که اصلی‌ترین آن‌ها تأکید بر توسعه‌ی مبانی نظری، آموزش‌ها دانشگاهی، انتشارات دانشگاهی، و پژوهش است. در شکل اصولی نیز اعضای انجمن‌های دانشگاهی را همواره دانشجویان (نه افراد حرفه‌ای) تشکیل می‌دهند. حتی اگر افراد حرفه‌ای عضو این انجمن‌ها باشند لزوماً باید دارای ویژگی

دانشگاهی نیز باشند.

نمونه‌های شناخته‌شده‌ی انجمن‌های دانشگاهی حسابداری در گستره‌ی بین‌المللی عبارتند از: انجمن حسابداری آمریکا (AAA)، انجمن حسابداری اروپا (EAA)، و انجمن حسابداری و مالی بریتانیا (BAFA). انجمن‌های دانشگاهی حسابداری فعال در ایران نیز عبارتند از: انجمن حسابداری ایران، انجمن حساب‌برسی ایران، و انجمن حسابداری مدیریت ایران. البته این ایجاد انشعاب برای انجمن‌های دانشگاهی حسابداری - به تفکیک حسابداری، حساب‌برسی، حسابداری مدیریت، ... - به هیچ وجه در جهان متداول نیست و به نظر می‌رسد فقط در ایران اعمال شده است. ویژگی مشترک انجمن‌های دانشگاهی در ایران نیز این است که همگی مجوز فعالیت‌شان را از وزارت علوم، تحقیقات و فناوری دریافت می‌کنند و فعالیت‌شان تحت نظارت این وزارتخانه است.

انجمن‌های صنفی: نام انجمن‌های صنفی حسابداران نیز از عنوان افراد حرفه‌ای عضوشان برگرفته می‌شود (حسابداران، مدیران مالی، ...)، ولی از آنجا که مأموریت اصلی این انجمن‌ها صرفاً دفاع از حقوق صنفی حسابداران است؛ از این رو، در نام این انجمن‌ها هیچ عبارتی دال بر گواهی کردن صلاحیت حرفه‌ای اعضا (همچون، خبره، رسمی، گواهی‌شده، ...) و اعمال نظارت مستمر و سازمان‌یافته بر عملکرد آنان به کار نمی‌رود. در واقع، عضویت در انجمن‌های صنفی هیچ‌گونه اعتبار حرفه‌ای به اعضا نمی‌دهد. بلکه فقط آنان را متحد می‌کند تا با صدایی رساتر از حقوق صنفی خود دفاع کنند.

البته راه‌اندازی و فعالیت انجمن‌های صنفی در زمینه‌ی حسابداری چندان در کشورهای جهان متداول و شناخته‌شده نیست. چرا حسابداران حرفه‌ای عمدتاً از طریق راه‌اندازی انجمن‌های حرفه‌ای و افزایش توانمندی‌ها و

دیدار رییس انجمن حسابداران خبره‌ی بریتانیا با محمد مهدی سمیعی
رییس شورای عالی انجمن حسابداران خبره‌ی ایران - مهر ۱۳۵۵

۱) مأموریت اصلی انجمن: ارائه‌ی خدمات حرفه‌ای به

جامعه

طبق ماده‌ی (۱) اساسنامه، «انجمن حسابداران خبره ایران به منظور اعتلا، گسترش و تأمین استقلال حرفه‌ی حسابداری، فراهم کردن شرایط و فرصت‌های مناسب جهت رشد شاغلان در حرفه، گردآوری و تجهیز امکانات اعتلای سطح آگاهی و تخصص حرفه‌ای و مشارکت هر چه بیشتر افراد با صلاحیت در زمینه‌ی خدمات حرفه‌ای مورد نیاز جامعه تشکیل شده است.» در واقع، مأموریت و هدف اصلی انجمن ارائه‌ی خدمات حرفه‌ای به جامعه است؛ نه توسعه‌ی دانش حسابداری (هدف انجمن‌های دانشگاهی) و نه دفاع از حقوق صنفی حسابداران (هدف انجمن‌های صنفی).

۲) رعایت اخلاق حرفه‌ای

در بند (ت) ماده‌ی (۲) اساسنامه (اهداف انجمن) «تدوین آیین رفتار و موازین حرفه‌ای و نظارت بر عملکرد اعضا» صراحتاً مورد اشاره قرار گرفته است. همچنین، با توجه به اهمیت جایگاه اخلاق حرفه‌ای، طبق بند (۸) ماده‌ی (۲۳) (وظایف مجامع عمومی) و همچنین ماده‌ی (۴۱) اساسنامه، تصویب آیین‌نامه‌ی انضباطی و رفتار حرفه‌ای از اختیارات مجمع عمومی عادی اعضای انجمن مقرر شده است. طبق بند (ز) ماده‌ی (۳۴) اساسنامه (وظایف و اختیارات شورای عالی) نیز نظارت بر حسن اجرای آیین رفتار و موازین حرفه‌ای توسط اعضای انجمن به شورای عالی انجمن تکلیف شده است. به گونه‌ای که طبق همان بند، عدم رعایت این ضوابط اخلاقی می‌تواند منجر به تعلیق یا لغو عضویت اعضای انجمن شود.

۳) گواهی کردن (to certify) صلاحیت حرفه‌ای اعضا

طبق ماده‌ی (۸) اساسنامه، «اعضای عادی انجمن پس از حداقل دو سال عضویت و احراز شرایطی شامل قبولی در آزمون تخصصی، کسب تجربه‌ی کاری، و گذراندن دوره‌ی آموزشی که ضوابط آن توسط شورای عالی تعیین خواهد شد می‌توانند به عنوان «عضو خبره» در یک یا چند شاخه‌ی تخصصی شناخته شوند.» با تصویب این ماده‌ی اساسنامه، برای نخستین بار در تاریخ انجمن، صلاحیت حرفه‌ای اعضا در زمینه‌های تخصصی غیر از حسابرسی مستقل نیز گواهی خواهد شد.

گفتنی است، پیش از این، به موجب مفاد اساسنامه‌های پیشین انجمن، صلاحیت گروهی از اعضای انجمن با اعطای گواهی‌نامه‌ی شناخته‌شده و معتبر «حسابدار مستقل» در زمینه‌ی تخصصی حسابرسی مستقل گواهی می‌شد. گواهی‌نامه‌ی حرفه‌ای «حسابدار مستقل»، پیش از راه‌اندازی جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران تنها جواز کار حساب‌برسان مستقل در ایران به شمار می‌رفت.

ارتقای جایگاه حرفه‌ای خود نزد ذی‌نفعان به حقوق و جایگاه مطلوب خود دست پیدا می‌کنند. با این حال، در سال‌ها اخیر راه‌اندازی این گونه انجمن‌ها در ایران به شدت مورد توجه حسابداران حرفه‌ای شاغل در استان‌های مختلف کشور قرار گرفته است که پرداختن به جزئیات چرایی این پدیده نیازمند مجال دیگری است. ولی شاید اصلی‌ترین دلیل بروز این پدیده را بتوان تمرکز فعالیت انجمن‌های حسابداران حرفه‌ای در تهران و دسترسی دشوار حسابداران حرفه‌ای مقیم شهرهای دیگر به خدمات حرفه‌ای این انجمن‌ها دانست. چرا با دقت در فعالیت انجمن‌های صنفی نوظهور وطنی و به‌وضوح ملاحظه می‌شود که این انجمن‌ها با این که عنوان «صنفی» را در نام خود یدک می‌کشند و اساساً مجوز فعالیت خود را با همین توجیه از ادارات کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی و با هدف دفاع از منافع صنفی حسابداران دریافت کرده‌اند؛ ولی عملاً یا به عنوان شورای هماهنگی مؤسسات حسابداری فعال در استان یا منطقه‌ی خود عمل می‌کنند، یا این که تماماً بر ارائه‌ی خدمات آموزشی به اعضای خود متمرکز شده‌اند. در واقع، این انجمن‌ها تا کنون نتوانسته‌اند در بافتار قوانین و مقررات کشور هیچ سازوکار مشخصی برای دفاع از حقوق صنفی حسابداران حرفه‌ای (که مأموریت اصلی‌شان است) بیابند.

اساسنامه‌ای برای یک انجمن حرفه‌ای

به استناد مفاد اساسنامه‌ی انجمن حسابداران خبره‌ی ایران که، با وجود چندین نوبت تغییر، شاکله‌ی اصلی آن در تمام چهل و چند سال گذشته همچنان حفظ شده است، این انجمن از زمان راه‌اندازی تا کنون همواره در هیئت یک انجمن حرفه‌ای (نه دانشگاهی و نه صنفی) فعالیت کرده است. در این بخش با ارجاع به مفاد مختلف آخرین ویرایش اساسنامه‌ی انجمن (مصوب ۲۳ تیر ۱۳۹۳) این ادعا استدلال می‌شود.

۴) نظارت بر تداوم صلاحیت حرفه‌ای اعضا (کنترل کیفیت خدمات اعضا)

طبق ماده‌ی (۹) اساسنامه، «نظارت بر فعالیت حرفه‌ای اعضای خبره به عهده‌ی انجمن است؛ و در صورت دریافت شکایات از کار حرفه‌ای اعضای خبره، انجمن طبق آیین‌نامه انضباطی مصوب شورای عالی به شکایات رسیدگی خواهد کرد...»

۵) آموزش حرفه‌ای مستمر (CPE)

طبق ماده‌ی (۹) اساسنامه، «... اعضای خبره باید برنامه آموزش حرفه‌ای مستمر را طبق آیین‌نامه‌ی مصوب شورای عالی انجام دهند.»

۶) اقدامات انضباطی

طبق ماده‌ی (۹) اساسنامه، «نظارت بر فعالیت حرفه‌ای اعضای خبره به عهده‌ی انجمن است؛ و در صورت دریافت شکایات از کار حرفه‌ای اعضای خبره، انجمن طبق آیین‌نامه انضباطی مصوب شورای عالی به شکایات رسیدگی خواهد کرد...»

همچنین، طبق بند (ر) ماده‌ی (۳۴) اساسنامه (وظایف و اختیارات شورای عالی)، «رسیدگی و تصمیم‌گیری و اعمال تنبیهات انضباطی در مورد اعضا طبق مقررات آیین‌نامه انضباطی موضوع ماده ۴۱ این اساسنامه» به عنوان یکی از وظایف اصلی شورای عالی انجمن تعیین شده است.

طبق ماده‌ی (۴۱) اساسنامه، «مقررات عمومی انجمن و ضوابط حرفه‌ای و حدود و نحوه اعمال مجازات اعضا طبق آیین‌نامه انضباطی و رفتار حرفه‌ای پیشنهادی شورای عالی و مصوب مجمع عمومی تعیین و اجرا خواهد شد.»

۷) انتشارات حرفه‌ای

انجمن حسابداران خبره‌ی ایران، با الگوبرداری دقیق از انجمن‌های حرفه‌ای شناخته‌شده جهان، از همان سال‌های نخست فعالیت، اقدام به انتشار مجله‌ی «حسابدار» (از مهر ۱۳۵۵) به عنوان قدیمی‌ترین و تنها ماهنامه‌ی حرفه‌ای حسابداری ایران کرد. حسابدار از همان آغاز تا کنون همواره در هیئت یک نشریه‌ی حرفه‌ای (نه دانشگاهی و نه صنفی) منتشر شده است.

پیشینه‌ی چهار دهه‌ی فعالیت حرفه‌ای

همه‌ی اقدامات و فعالیت‌های انجمن حسابداران خبره‌ی ایران طی چهار دهه‌ی گذشته با الگوبرداری اصولی از انجمن‌های حرفه‌ای جهان جلگلی در چارچوب مأموریت‌ها و اقدامات یک انجمن حرفه‌ای بوده است. از آن جمله می‌توان به اعطا و ترویج عنوان حرفه‌ای «حسابدار

مستقل» برگزاری دوره‌های آموزشی حرفه‌ای بین‌المللی و داخلی در «مرکز آموزش حسابداران خبره» (PACT)، برگزاری دوره‌های آموزشی کاربردی مشترک با مؤسسه‌ی آموزشی و پژوهشی اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران، برگزاری ده‌ها سمینار تخصصی، انتشار پیوسته‌ی مجله‌ی حرفه‌ای «حسابدار» (از ۱۳۵۵)، و انتشار ده‌ها جلد کتاب و نشریه‌ی تخصصی اشاره کرد. علاوه بر این، اعضای انجمن در سال گذشته و در آستانه ورود به چهلین سالگرد ثبت انجمن با تصویب اساسنامه‌ی جدید (در مجمع عمومی فوق‌العاده‌ی مورخ ۲۳ تیر ۱۳۹۳) زمینه‌ی اعطای عناوین حرفه‌ای خبرگی و اعتباربخشی نظام‌مند به تخصص‌های حرفه‌ای اعضا را نیز فراهم ساختند. در این راستا، شورای عالی و دبیرخانه‌ی انجمن نیز با همکاری مرکز آموزش حسابداران خبره (PACT) در حال برنامه‌ریزی و فراهم ساختن مقدمات برگزاری آزمون‌های تخصصی اعطای این گواهی‌نامه‌های حرفه‌ای هستند. این مقدمات شامل تدوین آیین‌نامه‌ها (عضویت/اخلاق حرفه‌ای/انضباطی)، تهیه‌ی منابع آموزشی مورد نیاز، طراحی و برگزاری دوره‌های آموزشی آمادگی حضور در آزمون‌ها، و طراحی آزمون‌ها می‌شوند.

انجمن حسابداران خبره‌ی ایران: انجمنی حرفه‌ای

با توجه به مراتب بالا، ملاحظه می‌شود که انجمن حسابداران خبره‌ی ایران هم به لحاظ ماهیت اعضای مؤسس و اعضای فعلی‌اش که همگی از بین حسابداران حرفه‌ای شاغل در زمینه‌های مختلف تخصصی حسابداری بوده‌اند و هستند؛ و هم به لحاظ ضوابط مقرر در مفاد مختلف اساسنامه‌اش؛ و هم به لحاظ عملکرد چهار دهه‌ی گذشته‌اش، از همان آغاز بنیان‌گذاری در هیئت یک انجمن حرفه‌ای تأسیس شده است و تمامی فعالیت‌ها و اقداماتی که در طول چهار دهه‌ی گذشته انجام داده است جلگلی در چارچوب مأموریت‌ها و اهداف یک انجمن حرفه‌ای بوده است. ■